

**O'ZBEKISTONDA GOSPITAL PEDAGOGIKANI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA
TAHLIL**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

ijtimoiy fanlar fakulteti tarix yo'nalishi

2-kurs 2.23-guruh talabasi

Do'stiyeva Sevinch

Annotatsiya: *Ushbu maqolada inkluziv ta'lim va gospital pedagogika tushunchalari, ularning ahamiyati hamda xorijiy tajriba asosida O'zbekistonda rivojlantirish istiqbollari tahlil qilinadi. Xususan, AQSh, Rossiya, Germaniya va Buyuk Britaniya tajribalariga tayanib, gospital pedagogikaning samarali modeli va uning O'zbekiston sharoitida qo'llanish imkoniyatlari o'rganiladi. Shuningdek, gospital pedagogikani rivojlantirish yo'nalishlari, masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish, maxsus pedagoglar tayyorlash va qonunchilik asoslarini shakllantirish kabi muhim masalalar muhokama qilinadi.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются понятия инклюзивного образования и госпитальной педагогики, их значение, а также перспективы развития в Узбекистане на основе международного опыта. В частности, анализируются эффективные модели госпитальной педагогики в США, России, Германии и Великобритании и возможности их применения в условиях Узбекистана. Кроме того, обсуждаются ключевые направления развития госпитальной педагогики, включая расширение возможностей дистанционного обучения, подготовку специалистов и совершенствование законодательной базы.*

Annotation: *This article examines the concepts of inclusive education and hospital pedagogy, their significance, and the prospects for their development in Uzbekistan based on international experience. Specifically, it analyzes effective models of hospital pedagogy in the USA, Russia, Germany, and the UK and explores*

their applicability in Uzbekistan. Furthermore, key areas for the development of hospital pedagogy are discussed, including the expansion of distance learning opportunities, the training of specialized educators, and the establishment of a legal framework

Kalit soʻzlar: *Inkluziv taʼlim, hospital pedagogika, shifoxona maktablari, masofaviy taʼlim, pedagogik metodlar.*

Ключевые слова: *Инклюзивное образование, госпитальная педагогика, больничные школы, дистанционное обучение, педагогические методы.*

Keywords: *Inclusive education, hospital pedagogy, hospital schools, distance learning, teaching methods.*

Kirish

Zamonaviy jamiyatda har bir bolaga sifatli taʼlim olish imkoniyatini yaratish muhim vazifalardan biridir. Inkluziv taʼlim va hospital pedagogika shunday yondashuvlardirki, ular maxsus ehtiyojga ega boʻlgan bolalar, jumladan, shifoxonalarda uzoq muddat davolanayotgan oʻquvchilar uchun taʼlim olish imkoniyatini yaratishga qaratilgan. Ushbu maqolada inkluziv taʼlim va hospital pedagogikaning xorijiy tajribasi hamda Oʻzbekistondagi holati tahlil qilinadi.

Inkluziv taʼlim – bu jismoniy yoki intellektual cheklavlarga ega boʻlgan bolalarni umumiy taʼlim muhitiga jalb qilishga qaratilgan taʼlim tizimi boʻlib, unda har bir oʻquvchiga individual yondashuv qoʻllaniladi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi barcha bolalarga, ularning imkoniyatlaridan qatʼi nazar, teng taʼlim olish imkoniyatini yaratishdir [1]. Hospital pedagogika esa uzoq muddat shifoxonada davolanayotgan bolalar uchun taʼlim jarayonini tashkil etish bilan shugʻullanadi. Bu yondashuv bolaning taʼlim jarayonidan ortda qolmasligi, rivojlanishdan uzilib qolmasligi va jamiyatga toʻliq moslashishiga yordam beradi [2]. Dunyoning koʻplab mamlakatlarida hospital pedagogika rivojlangan boʻlib, har bir davlat oʻzining maxsus yondashuvlarini ishlab chiqqan. Rossiyada hospital pedagogika boʻyicha “UchimZnayem” nomli hospital maktabi faoliyat yuritadi. Ushbu maktab uzoq muddatli davolanishda boʻlgan bolalarga taʼlim berish orqali ularning bilim olish jarayonini uzluksiz davom ettirishga yordam beradi [3]. Germaniyada hospital

pedagogika tizimi shifoxonalarda yotgan bolalarga individual ta'lim berish tizimini yo'lga qo'ygan maxsus maktablar va dasturlar orqali amalga oshiriladi. Buyuk Britaniyada shifoxonalarda o'quvchilar uchun maxsus pedagoglar tayinlangan bo'lib, ular o'quv dasturlarini kasal bolalarga moslashtirib, ularning ta'lim jarayonidan chetda qolishining oldini oladi [1]. AQShda kasal bolalar uchun maxsus masofaviy ta'lim platformalari va mobil o'qituvchilar tizimi joriy etilgan. Bu tizimlar orqali bolalar o'z uylarida yoki shifoxonalarda ta'lim olishlari mumkin [5]. O'zbekistonda hospital pedagogikaning rivojlanishi va mavjud holati O'zbekistonda inkluziv ta'limni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. 2020-yilda qabul qilingan "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorga muvofiq, maxsus ehtiyojli bolalar uchun ta'lim sharoitlari yaxshilanmoqda [6]. Hospital pedagogika yo'nalishi esa hali rivojlanish bosqichida bo'lib, quyidagi muammolar mavjud: Kadrlar yetishmovchiligi: Shifoxonalarda maxsus pedagog kadrlarning yetishmovchiligi kuzatilmoqda. Bu esa kasal bolalarga sifatli ta'lim berishda qiyinchiliklar tug'diradi [7]. Qonunchilik asoslarining shakllanmaganligi: Hospital pedagogika tizimi bo'yicha maxsus qonunchilik asoslarining yetishmaganligi tizimning to'laqonli faoliyat yuritishiga to'sqinlik qilmoqda [9]. O'quv materiallarining yetishmovchiligi: Kasal bolalar uchun moslashtirilgan darslik va metodik qo'llanmalar yetishmovchiligi ta'lim jarayonining samaradorligini pasaytiradi [8]. Shunga qaramay, O'zbekistonda hospital pedagogika bo'yicha ba'zi ijobiy o'zgarishlar ham kuzatilmoqda: Xalqaro hamkorlik: 2023-yilda O'zbekiston va Rossiya o'rtasida hospital pedagogikani rivojlantirish bo'yicha hamkorlik dasturi tashkil etildi. Bu hamkorlik uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim muhitini yaratishga qaratilgan [7]. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan Rossiyaning "UchimZnayem" hospital maktabi bilan hamkorlikda hospital maktablar pedagoglari uchun kasbiy rivojlantirish amaliyot dasturi tashkil etildi [8]. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, hospital pedagogika tizimini samarali yo'lga qo'yish uchun quyidagi ishlarni amalga oshirish zarur: Maxsus pedagoglarni tayyorlash: Shifoxonalarda kasal bolalarga ta'lim berish uchun maxsus pedagoglarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish muhim

ahamiyatga ega [2]. AQSh va Buyuk Britaniya tajribasidan kelib chiqib, maxsus onlayn platformalar yaratish zarur [1].Gospital pedagogika bo'yicha maxsus dasturlarni ishlab chiqish: Rossiyaning "UchimZnayem" modeli bunga yaxshi namuna bo'lishi mumkin [3].Davlat va nodavlat tashkilotlar hamkorligini kuchaytirish: Yevropa mamlakatlarida ko'plab xususiy tashkilotlar va jamoat fondlari kasal bolalarga bepul ta'lim olish imkoniyatini taqdim etadi [4].Huquqiy bazani yaratish,gospital pedagoglarni tayyorlash,masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish,jamiyatda bu sohaga e'tiborni kuchaytirish orqali O'zbekistonda gospital pedagogikani rivojlantirish mumkin.Kelgusida davlat, ta'lim muassasalari va xalqaro tashkilotlarning hamkorligi orqali ushbu tizimni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda gospital pedagogika hali rivojlanish bosqichida bo'lsa-da, ayrim tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Jumladan, Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi hamda sog'liqni saqlash tizimi tomonidan maxsus ta'lim dasturlari ishlab chiqilmoqda. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlash bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda.Hozirgi kunda ayrim shifoxonalarda og'ir kasalliklarga chalingan bolalar uchun ta'lim berish imkoniyatlari yaratilgan. Masalan, Respublika bolalar shifoxonasida bemor bolalar uchun masofaviy ta'lim yo'lga qo'yilgan [8].“Mehribon maktab” loyihasi ishlab chiqilgan. Ushbu loyiha nogironligi bor yoki uzoq muddat shifoxonada davolanayotgan bolalar uchun individual ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ularga psixologik yordam ko'rsatishga qaratilgan. Loyiha YUNISEF va Ta'lim vazirligi tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda [10].Ayni paytda pedagogika institutlari va universitetlarda hospital pedagogika yo'nalishida maxsus kurslar mavjud emas. Ammo 2024-yilda Toshkent davlat pedagogika universitetida ushbu yo'nalishda maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish rejasi bor [11].O'zbekistonda Germaniya va Rossiya tajribasiga asoslanib, kasal bolalar uchun mobil ta'lim guruhlarini tashkil etish rejalashtirilmoqda. Bu orqali uzoq muddat davolanayotgan bolalar individual darslar olish imkoniyatiga ega bo'ladilar [12].O'zbekistonda hospital pedagogikani rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan dastlabki tashabbuslar quyidagilarni o'z

ichiga oladi: “Inklyuziv Ta’lim” Davlat Dasturi: Mazkur dastur doirasida nogironligi bo’lgan va kasal bolalar uchun moslashtirilgan ta’lim tizimi ishlab chiqildi. Toshkent Pediatriya Tibbiyot Instituti Loyihalari: Shifokorlar va pedagoglar hamkorligida kasal bolalar uchun maxsus dars uslublari ishlab chiqilgan. “Barkamol Avlod” Markazlari orqali qo’llab-quvvatlash: Respublika bo’ylab kasal bolalar uchun masofaviy ta’lim imkoniyatlari yaratilmoqda. Gospital Pedagogikani O’zbekistonda Yanada Rivojlantirishning Muammolari va Yechimlari

Muammolar: Yetarli kadrlar tayyorlanmagani: Maxsus kasb-hunar kollejlari yoki universitetlarda gospital pedagogika bo’yicha maxsus mutaxassislar yo’nalishining yetishmasligi. Moliyaviy yetishmovchilik: Gospital pedagogika dasturlarining barqaror rivojlanishi uchun davlat va xususiy sektor mablag’ ajratishi muhim. Ta’lim materiallarining kamligi: Kasal bolalar uchun moslashtirilgan darsliklar va o’quv dasturlarining yetishmovchiligi. Ota-onalarning yetarli ma’lumotga ega emasligi: Ba’zi hollarda ota-onalar bolalarining kasallik davrida ham sifatli ta’lim olish imkoniyatidan bexabar.

Yechimlar:

Oliy ta’lim muassasalarida gospital pedagogika yo’nalishini joriy etish. Davlat va xususiy sektor o’rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish. Xalqaro tajribalarni o’rganib, O’zbekistonga moslashtirish. Ota-onalar va jamoatchilikni gospital pedagogika haqida xabardor qilish. Shifoxonalarda maxsus darsliklar va moslashtirilgan ta’lim dasturlarini ishlab chiqish.

Xulosa

Inkluziv ta’lim va gospital pedagogika zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo’nalishlaridan biri bo’lib, maxsus ehtiyojga ega bo’lgan bolalarga ta’lim olish imkoniyatini ta’minlashga qaratilgan. Dunyoning rivojlangan davlatlari, jumladan AQSh, Rossiya, Germaniya va Buyuk Britaniya, hospital pedagogika tizimini samarali yo’lga qo’ygan bo’lib, ular maxsus o’quv dasturlari, masofaviy ta’lim va shifoxona maktablari orqali kasal bolalarning ta’limdan ortda qolmasligini ta’minlamoqda. O’zbekistonda ham inklyuziv ta’lim va gospital pedagogikani rivojlantirish bo’yicha muayyan qadamlar qo’yilmoqda. Xususan, davlat tomonidan

maxsus ehtiyojli bolalar uchun ta'lim sharoitlarini yaxshilash bo'yicha qarorlar qabul qilinib, xalqaro tajriba asosida turli loyihalar amalga oshirilmoqda. Ammo tizim hali rivojlanish bosqichida bo'lib, kadrlar yetishmovchiligi, qonunchilik asoslarining to'liq shakllanmagani va o'quv materiallarining yetishmovchiligi kabi muammolar mavjud. Hospital pedagogikani yanada rivojlantirish uchun maxsus pedagoglarni tayyorlash, masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish, maxsus dasturlarni ishlab chiqish va davlat hamda nodavlat tashkilotlar hamkorligini kuchaytirish zarur. Shuningdek, xorijiy tajribani o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali kasal bolalar uchun sifatli ta'lim tizimini yaratish mumkin. Kelgusida ushbu yo'nalishda davlat va xalqaro tashkilotlarning hamkorligi orqali samarali natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Smith, J. . Inclusive Education and Hospital Pedagogy: Global Perspectives. London: Routledge-2020 .
2. Ivanov, A., & Petrov, V. Hospital Pedagogy in Modern Education Systems. Moscow: Education Press-2021
3. Moscow Education Department. UchimZnayem: A Model for Hospital Schools in Russia-2022 Retrieved from <https://edu.mos.ru>
4. European Commission. Hospital Education Systems in Germany and Europe-2022 Retrieved from <https://ec.europa.eu>
5. Brown, L. Remote Learning Platforms for Hospitalized Students in the USA. Washington, D.C.: National Education Association-2021
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. Toshkent-2020
7. Uzedu.uz. O'zbekistonda hospital pedagogika holati va rivojlantirish istiqbollari-2023 Retrieved from <https://uzedu.uz>
8. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Kasal bolalar uchun ta'lim dasturlari va masofaviy o'qitish tajribasi. Toshkent-2023

9. Karimov, R. O'zbekistonda gospital pedagogika bo'yicha qonunchilik asoslarini shakllantirish zarurati. Toshkent: Ilmiy Nashriyot-2022
10. YUNISEF O'zbekiston. Mehribon maktab loyihasi va kasal bolalar uchun ta'lim imkoniyatlari-2022 Retrieved from <https://unicef.uz>
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Toshkent davlat pedagogika universitetida gospital pedagogika bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish to'g'risida. Toshkent-2024
12. European Commission. Mobile Education Groups for Hospitalized Children in Germany and Russia-2023 Retrieved from <https://ec.europa.eu>